سۆشیالیزم و ئانارکۆسەندیکالیزم لە فەرەنسە

نووسینی : Rudolf Rocker
و. لە فارسییەوە: هەژێن
http://www.kurdplanet.net/hezhean

بەشی چوارەم لە پەرتووکی ئانارشیزم و ئانارکۆسەندیکالیزم

ئانارکۆسەندیکالیزمی هاوچەرخ درێژەی ڕاستەوخۆی ئەو بۆچوونە کۆمەڵایەتییانە بوو، کە لە باوەشی ئینتەرناسیونالی یەکەمدا سەریانهەڵدا، باشتر لە هەر شوێنێکی دیکە، لە باڵی ئازادیخوازی ویدا یەکێتی گەورەی کارگەران پەیان پیبردن و پارێزران. پێگەیینی وی کاردانەوەی ڕاستەوخۆ بەرامبەر بە چەمک و شێوازەکانی سۆشیالیزمی سیاسی بوو؛ ئەم کاردانەوەیە لە دەهەکانی پێش شەڕی جیهانی یەکەم، بە بەرەولوتکەکشانی بزووتنەوەی ئانارکۆسەندیکالیستی لە فەرەنسە، ئیتالیا و بە تایبەت ئەسپانیا، خۆی بە باشی نیسان دا. ئەمانە ناوچەگەلێکن، کە زۆربەی کارگەرانی ڕێکخراو بەردەوام پابەندی بنچینەکانی باڵی ئازادیخوازی ئینتەرناسیونال مابوونەوە.

لە فەرەنسەدا بوو، کە سەرپێچی لەگەڵ بیر و شێوازەکانی پارتە هاوچەرخە کارگەرییەکان لە ڕوانگە و تاکتیکەکانی سەندیکالیزمی شۆڕشگێڕانەدا بەرجەستە کرا. بەڵگەی خێرایی پێگەیینی ئەم ئاراستە تازانە لە بزووتنەوەی کارگەری فەرەنسەدا، کەلێنی بەردەوام و بێکۆتایی پارتە سۆشیالیستەکان لەو وڵاتەدا بوو. گشت پارتەکان، بێجگە لە ئالمانیستەکان(آلمانیستها*)، کە دواتر چالاکی پارلەمانی خۆیان سەراپا ڕاگرت، یەکێتییە کارگەرییەکانیان بەتەواوی بە فێرگەی داخوازییە سیاسییەکانی خۆیان دەزانی و هیچ تێگەیشتنێکیان لە کارکردی واقیعییان نەبوو. ناکۆکی هەمیشەیی نێوان فراکسیۆنە جیاوازە سۆشیالیستەکان خۆبەخۆ کێشرایە نێو یەکێتییە کارگەرییەکان، هەروا زۆرجار وا دەهاتە پێش، کە یەکێتییەکانی سەربە فراکسیۆنێک مانگرتنیان دەکرد، یەکیتییەکانی فراکسیۆنێکیتر لەوان جیادەبوونەوە و مانگرتنەکەیان تێکدەشکاند. ئەم بارە نالەبارە چاوی کارگەرانی کردەوە. کۆنگرەی یەکێتییە پیشەییەکان لە نانت (1894) کۆمیتەیەکی تایبەتی کردە بەرپرسی هەڵهێنجانی شێوازگەلیك بۆ لەیەکتێگەیشتنی گشت یەکێتییەکان. ئەم کارە ساڵێك دواتر لە کۆنفرانسی گشتی زەحمەتکێشان، لە کۆنگرەی لیموگس دا و بە ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی لە گشت پارتەکان، ئەنجامی دابەدەستەوە. لەو کاتەوە، تەنیا دوو گروپی گەورە لە یەکێتییەکان لە فەرەنسەدا مانەوە، CGT و فیدراسیۆنی نرخدانانی زەحمەتکێشان، ساڵی 1902، لە کۆنگرەی مۆنۆلیە دا، دووەمیش بە CGT وە پەیوەست بوو.

هەندێکجار کەسانیك لەگەڵ ئەم هۆشمەندییە فراوانە و بە شێوەیەکی تایبەتی پەروەردەی ڤێرنەر سومبارت ڕووبەڕوو دەبنەوە، کە سەرچاوەی سەندیکالیزمی شۆڕشگێڕانەی فەرەنسە، بۆ ڕۆشنبیرانی وەک جی. سورل G. Surel، ئەی. بێرت A. Bert ، ئێچ. لاگاردل H. Lagardel ، دەگەڕێتەوە، کە لە بڵاوکراوەی بزووتنەوەی سۆشیالیستی دا، دامەزراو لە 1899دا، بە شێوازی ڕۆشنبیرانەی خۆیان، بزووتنەوەیەکی نوێیان دارێژا. ئەم هۆشمەندییە تەواو نادروستە. هیچ یەك لەم کەسانە نە پەیوەندییان بە بزووتنەوەکەوە هەبوو، نە کارایییەکی بەرچاوییان لەسەر پێگەیینی ناوەکی بزووتنەوەکە داناوە. هەڵبەتە CGT، تەنیا لە سەندیکا شۆڕشگێڕەکان پێك نەهاتبوو، زیاتر لە نیوەی ئەندامانی ئاراستەیەکی ڕیفۆرمیستانەیان هەبوو و بە CGT وە پەیوەست بووبوون، چونکە تەنانەت ئەوانیش تێگەیشتبوون، کە پشتبەستنی یەکێتییە

پێشەییەکان بە پارتە سیاسییەکان هۆی لاوازبوونی بزووتنەوەکەیە. بەڵام باڵی شۆڕشگێڕانەی، کە بە ورەترین و چالاکترین ئەندامانی کارگەری و هەروا ئامادەترین هێزە هزرییەکانی لە خۆ گرتبوو، مۆری تایبەتمەندییەکانی خۆی لە CGT دا و ئەوە ئەوان بوون، کە بۆچوونەکانی سەندیکالیزمی شۆڕشگێڕانەیان پێگەیاند. زۆرێک لەوان لە نێوان ئالمانیستەکان*ەوە سەریان هەڵدابوو، بەڵام ژمارەیەکی تەنانەت فرەتر، وەک فێرناند پلوتیە، سکرتێری زۆر هۆشمەندی فیدراسیۆنی ئالووێری (مبادلات) کارگەری، ئەمیل پوژە، ڕێکخەری ئۆرگانی فەرمی CGT ، ئیوتوت و زۆرێکیتر، پێش ئەوەش ئانارشیست بوون. بەزۆری لە ژێر کارایی باڵی ڕادیکاڵی CGT دا بوو، کە بزوتنەوەی نوێ پێکهات و لە بەرجەستەبوونە ئارامەکانی (1906)دا، کە بنچینە و شێوازەکانی بزووتنەوەکەی جێگیر کردبوو، دەرکەوت.

بزووتنەوەی فەرەنسە کاردانەوەی بەرچاوی لەسەر کارگەرانی وڵاتانی لاتاین دانا و لە وڵاتانیتریشدا پەرەی سەند. قەیرانی ناوخۆیی، کە لەو سەردەمەدا نزیکەی هەموو پارتە سۆشیالیستەکانی ئەورووپای گرتبووەوە، تا ڕادەیەکی زۆر بووە هۆی بەهێزبوونی کارایی سەندیکلیزمی فەرەنسە لەسەر بزووتنەوەی کارگەری نێونەتەوەیی. ململانێی نێوان بەناو لادەرەکان و مارکسیستە توندڕەوەکان، زۆرێک لە کەسانی ئەندێشمەندی کیشایە پای ڕامانی پەیگیرەوە. ئەوانە بۆیان دەرکەوت، کە بەشداری لە سیاسەتبازی دەوڵەتە نەتەوەییەکاندا، تاڵە موویەک بزووتنەوەکەی لە سۆشیالیزم نزیک نەکردۆتەوە، بەڵکو لەبری ئەوە لێدانێکی توندی لە باوەڕی کارگەران بە پێداویستی چالاکی سۆشیالیستانەی چارەنووسساز داوە و لەوەش خراپتر، بە سەپاندنی ئەم خۆشباوەڕییە وێرانگەرە بەسەر هۆشی جەماوەردا، کە هەمیشە ڕزگاری لە سەرەوە دێت (نەک لەنێو خۆیانەوە)، گشت دەستپێشخەرییەکی جەماوەری لەنێو بردووە.

لەژێر کارایی ئەم هەلومەرجەدا بوو، سۆشیالیزم ڕۆڵی ئامانجدارانە و فەرهەنگی خۆی، کە بڕیاربوو کارگەران بۆ هەڵوەشاندنەوەی سیستەمی سەرمایەداری ئامادە بکات، لەدەست دەدا و چیتر نەیدەتوانی خۆی لە سنووری دەستکردی دەوڵەتە نەتەوەییەکان دەربازبکات. تێگەیشتنی ڕابەرانی پارتە کارگەرییە هاوچەرخەکان لە داخوازییەکانی بزووتنەوەکە، بەردەوام زیاتر و زیاتر لەگەڵ بەرژەوەندی دەوڵەتەکاندا ئامێتە دەبوو، تا گەیشتە ئەو ڕادەیەی، کە دواجار نەدەکرا هیچ سنوورێک لەنێوانیاندا بکێشرێت. بەپێچەوانەی ئەوەی زۆرێك وێنای دەکەن، کە ئەم ڕوخسار گۆڕینە، بە دژەخونی نێونەتەوەیی ڕابەران دانانی، هەڵەیە. لە ڕاستیدا ئێمە لەگەڵ کشانی بەرەبەرەیی بەرەو شێواز و ئەندێشەکانی کۆمەڵگە ڕووبەڕووین، کە بەپێی پێداویستی لەسەر ئاراستەی هزری ڕابەرانی جۆراوجۆری پارتە کارگەرییەکان لە وڵاتانی جۆراو جۆردا، کارایی دانا. ئەو پارتانەی ، کە ڕۆژگارێک ئامانجی خۆیان بە بەدەستەوەگرتنی دەسەڵاتی سیاسی بە ئاڵای سۆشیالیزمەوە دانابوو، خۆیان لە لۆژیکی پۆلایینی هەلومەرجدا گیریان خوارد و بە بەقوربانیکردنی کەمەی باوەڕە سۆشیالیستییەکانی خۆیان لەبەرامبەر سیاسەتە نەتەوەییەکانی دەوڵەتدا ناچاربوون. دەسەڵاتی سیاسی کە دەیانویست بەدەستی بێنن، سۆشیالیزمەکەیانی تێکشکاند، تا ئەو ڕادەیەی کە شتێک بێجگە لەناوەکەیان نەمابووەوە.

* آلمانیستها، لەم وشەیە دڵنیا نیم و زۆرگەرام بۆ سەرچاوە سەرەکییەکە، بەداخەوە لەبەر نەکرانەوەی ماڵپەڕی خوشە، نەمتوانی دەستم پیی ڕابگات.

سەرچاوەی لێوەرگیراو : http://khushe.ir/maghale/rocker4.shtml

ئەرشیڤی نووسەر : http://www.marxists.org/reference/archive/rocker-rudolf